

Uvodnik

Izjava za javnost

Izjava Združenja za esperanto Slovenije

Ob 10. decembru, Dnevu človekovih pravic, 15. decembru, 153. obletnici rojstva Ludvika Zamenhofa, in 125-letnici mednarodnega jezika esperanta smo člani Združenja za esperanto Slovenije sprejeli naslednjo

IZJAVO

Ugotavljamo, da v Sloveniji na področju kulturne in jezikovne politike že več desetletij in tudi danes nezadržno poteka proces globalizacije. To v resnici pomeni hlapčevsko podrejanje jezikovnemu imperializmu angleščine in vsestransko nadvlado anglosaških narodov nad preostalim, večinskim delom sveta. V Sloveniji kljub vrsti ustanov in organizacij ni nobene, ki bi poglobljeno preučevala posledice nadvlade na vojaškem, političnem, gospodarskem, kulturnem in izobraževalnem področju.

V Sloveniji med tujimi jeziki angleščina absolutno prevladuje v izobraževalnem sistemu od vrtcev do univerze, večina državnih in drugih javnih ustanov posluje dvojezično, vse več je primerov drugorazrednosti slovenščine v slovenskem javnem in zasebnem sektorju in v mednarodnih odnosih. »Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2007—2011« je prenehala veljati, preden so bile uresničene njene določbe. Nalogi »zmanjšanje samoumevnosti angleščine kot prvega/edinega tujega jezika v javnem šolstvu« in »premislek o esperantu« nista bili opravljeni.

Slovenska dosedanja in sedanja kulturna in jezikovna politika pomeni ogrožanje slovenščine, izgubo samobitnosti, samozavesti in identitete, diskriminacijo v mednarodnem sporazumevanju ter duhovno, duševno in materialno siromašenje Slovencev.

Splošna deklaracija človekovih pravic zajema tudi človekovo pravico do enakopravnega mednarodnega sporazumevanja. V uresničevanju te pravice in ob upoštevanju neprecenljivega bogastva več kot 6000 jezikov ima mednarodni jezik esperanto nenadomestljivo vlogo. To je potrdila tudi Generalna skupščina OZN s sprejemom pobudnika esperanta Ludvika L. Zamenhofa med velikane človeštva ter že dvakrat Generalna konferenca UNESCO za šolstvo in demokratizacijo mednarodnega sporazumevanja.

Zato pozivamo državljane Republike Slovenije, da razmislijo o pravici do enakopravnega medčloveškega

in mednarodnega sporazumevanja ter vlogi in pomenu mednarodnega jezika esperanta za uresničevanje te pravice.

V Ljubljani, 15. decembra 2012

Člani Združenja za esperanto Slovenije

Iz dejavnosti
ZES in ETD

Izvajanje letnega programa dela

Esperantski krožek v Brežicah

Na Miklavževo 6. decembra 2012 so članice in člani študijskega krožka »Esperantska klepetalnica« v prostorih Ekonomske in trgovske šole Brežice gostili predstavnika Združenja za esperanto Slovenije (ZES), mag. Janeza Juga, predsednika Združenja, in mag. Ostoja Kristana, podpredsednika ZES ter direktorico Ljudske univerze Krško, gospo Natašo Kršak. Ob tem je potrebno spomniti, da krožek deluje v okviru omenjene univerze in je del posebnega projekta Andragoškega centra Slovenije. Financira ga Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport RS.

Mentor krožka z gosti srečanja Jugom, Kristanom ter direktorico LU Krško Kršakovo

Ob tej priložnosti so krožkarji in krožkarice predstavili svoje znanje esperanta v besedi, pesmi in s priložnostno mini razstavo nekaterih svojih izdelkov. Zelo zanimiv je bil pozdravni nagovor v slovenskem in esperantskem jeziku, ki sta ga imela članica krožka Špela Ravninar in mentor Anton Mihelič. Izpostavila sta predvsem prilagojenost srečanja pomembnim gostom, obeležitev bližnje obletnice rojstva ustanovitelja esperanta, Ludvika Lazarja Zamenhofa, 15. decembra, ter delo in življenje v samem krožku.

Krožkarice in krožkarji so se preizkusili v znanju esperanta s svojimi samopredstavitvami in petjem esperantske himne *La Espero* (Upanje) ter v esperanto prevedenih ljudskih pesmi *Marko saltas* (Marko skače) in *Sur montetoj suno brilas* (Na planincih sončece sije). Krožkarica Reneja Mihelič je himno, kljub še razmeroma skromnemu znanju esperanta, prevedla v slovenščino in na srečanju recitirala tri kitice, ki jih je posebej izbrala za to priložnost. Mentor Mihelič je udeležencem predstavil sporočilno vrednost navedene himne in pri tem izpostavil njeno podobnost s slovensko himno – enakopravnost, mir in sožitje med narodi sveta.

Krožkarji in krožkarice z esperantsko zastavo in simbolom

Direktorica Krškova je v svojem nagovoru pohvalila delo krožka in med drugim poudarila, da je to krožek, ki »po daljšem času pušča globljo sled v tovrstnem delovanju LU Krško«. Bila je vidno presenečena nad osvojenim znanjem in izdelki, ki so se nabrali v vsega devetih dosedanjih krožkarskih srečanjih.

Rudi Mlinar, član krožka in predsednik literarne sekcije »Beseda« s kolegico Špelo

Sledil je izjemno bogat pogovor, kjer so sodelovali vsi udeleženci srečanja. Gosta iz ZES sta predstavila nekatere perspektive esperantskega gibanja v Sloveniji in v svetu ter možnosti širjenja tega gibanja v samem Posavju. Pri slednjem delu pogovora so še posebej sodelovali mentor krožka in nekateri drugi udeleženci. V zvezi s tem je bilo govora tudi o skorajšnji ustanovitvi »Kluba Esperanto«, v katerega naj bi se krožek prekvalificiral. Klub se bo pripojil k literarni sekciji »Beseda«, ki deluje v okviru KD »Franc Bogovič« Dobova. Tako bo pot ustanavljanja kluba bistveno enostavnejša. Klub bi naj postal tudi član ZES, o čemer bi naj bila sprejeta odločitev na skupščini Združenja, marca prihodnje leto.

Mentor ob razstavnih panojih

Predstavnika ZES sta prisotne seznanila z razpoložljivo esperantsko literaturo in z različnimi možnostmi, ki jih nudijo številni spletni portali pri učenju esperanta in komuniciranju v tem jeziku, ki si že dobro stoletje prizadeva postati mednarodno priznan.

Priložnostna mini razstava je nudila pogled na presek dela krožka, kjer so posebej izstopali: esperantska zastava, ki jo je sešila krožkarica Ivana Vatovec, portret Ludvika Lazarja Zamenhofa in simbol esperanta, računalniško oblikovana izdelka krožkarja Petra Simoniška, ter nekatere fotografije in esperantsko-slovenski zapisi članic in članov krožka.

Špela Ravnikar med pozdravnim nagovorom, ob njej pa Ivana in Reneja

Gosta iz Ljubljane sta udeležence presenetila z zanimiv Miklavževem darilom, učbenikom in promocijskim esperantskim gradivom. Miklavževo presenečenje je bil tudi slan in sladek prigrizek ter sokovi in darilca, ki jih je pripravila Reneja.

Delo krožka in njegov bližnji prehod v že omenjeni »Klub Esperanto« predstavljata pomemben prispevek k oživljanju esperantskega gibanja v Posavju. Daljnosežnost ciljev tega oživljanja se kaže predvsem v rednih aktivnih srečanjih esperantistov Posavja, Dolenjske in bližnjih hrvaških krajev (npr. debatni večeri, kulturne prireditve, ipd.). V kolikor bodo prizadevanja marljivih članic in članov krožka/kluba zadostovala, ne bodo izključene niti večje aktivnosti, kot npr.: konference in druga, tudi mednarodna esperantska srečanja ter izleti in ekskurzije. *A.M.*

Vinko Ošlak na obisku v »Esperantski klepetalnici«

V študijskem krožku »Esperantska klepetalnica« smo v sredo, 12. 12. 2012, gostili zanimivega gosta, uglednega slovenskega publicista in velikega esperantista, mag. Vinka Ošlaka, Korošca, živečega v Celovcu.

Mag. Vinko Ošlak med člani »Esperantske klepetalnice«

Bil je to izjemen dogodek za vse člane krožka, saj nam je v sproščnem pogovoru, tako v slovenskem kot tudi v esperantskem jeziku, nanizal obilico informacij o njegovem druženju z esperantom in bogati osebni esperantski bibliografiji. Dragocene so bile tudi njegove sugestije glede možnosti širjenja in promoviranja esperantskega gibanja v Posavju in v mednarodnem merilu. Izjemnega pomena je bila njegova obdaritev našega krožka z esperantsko literaturo, CD-ji in kasetami, kar bomo s pridom uporabili pri našem nadaljnjem učenju in promociji esperanta.

Člani krožka smo se gospodu Ošlaku predstavili z znanjem esperanta, tega izjemno zanimivega in enostavnega jezika, ki si trdo utira pot do mednarodne uveljavitve.

Ošlakov mednarodni ugled, ki ga uživa med publicisti, pisatelji in esperantisti, je za naš krožek - ta name-rava z novim letom preiti v »Klub Esperanto« pri literarni sekciji »Beseda« v okviru KD »Franc Bogovič« Dobova - izjemnega pomena, tako v smislu promocije našega krožka in bodočega kluba, kot tudi v smislu spodbude za naše prihodnje aktivno delo v esperantskem gibanju.

Gospod Ošlak nam je dal tudi nekaj dragocenih napotkov pri osvajanju esperantske slovnice in obljubil svojo pomoč pri učenju esperanta.

Za vse smo gospodu Ošlaku iskreno hvaležni in si želimo še kakšnega njegova obiska v vrstah posavskih esperantistov. *A.M.*

Zamenhofov dan 2012

ZES in ETD Ljubljana sta skupaj organizirala tradicionalno proslavo s krajšim kulturnim in strokovnim programom ter druženjem, ki je bila v soboto, 15. decembra 2012 ob 10.00 uri v dvorani na Štefanovi 11 v Ljubljani. Udeležba je bila žal zelo maloštevilna, zbralo se nas je le deset esperantistov iz Ljubljane, Kranja in Maribora.

Zamenhofa tago 2012: Programo

1. Saluto – Janez Jug
2. Pri L. L. Zamenhof – Janez Jug
3. Poemoj – Tomaž Longyka
Anton Aškerc: *Limŝtono*
Srečko Kosovel: *Pinoj*
Julio Baghy: *Tagiĝas kaj Riproĉo*
4. Eseo pri la organizado – Ostoĵ Kristan
5. Deklaro
6. Poemo de Tagore en du lingvoj – Janez Jug
7. Enmanigo de rekonon al la geedzoj Zadravec
8. Interparolado kun Janez kaj Ana
9. Fermo kaj invito – Nika Rožej

V uvodnem nagovoru je predsednik ZES mag. Jug orisal obletnice in spominske dneve, katerim je proslava posvečena, ter med drugim pojasnil pot nastanka izjave za javnost, ki naj bi ponovno opozorila na pomembno vlogo esperanta v sedanjih družbenih, kulturnih in gospodarskih razmerah. Izjavo sta predhodno namreč obravnavala in sprejela tudi izvršilna odbora obeh organizacij. Besedilo izjave je v uvodniku te številke Informacij / Informoj.

Program proslave pa je sicer imel tri enakopravne vsebine: esperantsko kulturo, strokovno razpravo in sproščeno druženje.

Za umetniški del programa proslave je poskrbel Tomaž Longyka, ki je občuteno recitiral svoja prevoda Aškerčevega *Mejnika* (besedilo je objavljeno v lanskim julijemski številki našega glasila) ter Kosovelovih *Borov*. Dodal je še dve izvorni pesmi J. Baghyja. Janez Jug pa je predstavil primerjavo prevodov dela iste Tagorove

pesmi neposredno iz bengalščine v esperanto ter iz angleške avtorjeve inačice v slovenščino (prevajalec Alojzij Gradnik).

Prijetno okolje tradicionalnega decembrskega srečanja

Ostoj Kristan je s svojimi besedami povzel svoje razmišljanje o prihodnosti esperantskega gibanja v Sloveniji s stališča motivacije in organiziranosti. Esej je pravzaprav predlog za javno razpravo, ki naj bi dala usmeritve za dolgoročni načrt dela ZES. Celotno besedilo je objavljeno v današnji rubriki *Komentiramo* in na spletišču ZES.

Po 40 letih uspešnega zakona sta prejela priznanje in priložnostno darilo Janez Zadavec in Ana Ferrer Zadavec, ki sta se preko sporazumevanja v esperantu spoznala, zaljubila in poročila, ves čas požrtvovalno delovala v esperantskem gibanju ter vzgojila dve hčeri esperantistki. Po naših informacijah živijo v Sloveniji le tri esperantske družine zakoncev različnih narodnosti. Prisotni smo ju pozvali, da spregovorita o svojih izkušnjah in anekdotičnih dogodivščinah.

Jubilanta zakonca Zadavec – Ferrer prejematata čestitke ZES in ETD Ljubljana

Proslava je priložnost za nakup knjig in znamk

Vse številne jubileje in jubilate smo na koncu počastili še s klepetom in modrovanjem pri obloženih mizah in z domačo kapljico. Časa za pogovor je bilo dovolj, tematika pa se je sproti širila, jeziki so se razvezali. Nekateri se res poredko srečamo, drugi pa se ob večkratnih srečanjih ne utegnemo pomeniti o raznih zadevah, ki ravno niso del dnevnega reda sestankov. Vsakoletna proslava ob Zamenhofovem dnevu je nedvomno najbolj družaben dogodek, če ne štejemo srečanj na tromeji ali drugih izletov v naravo. Škoda ga je izpustiti! *O.K.*

Priznanje pred okvirjanjem

Pogled v zgodovino gibanja

Raziskovanje o verjetno prvem znanem slovenskem esperantistu

Danes objavljamo drugi del članka spoštovanega kolega Davorja Klobučarja iz Osijek, ki predstavlja svoje raziskovanje izvora in življenja prvega znanega esperantista iz Slovenije, častnika avstrijske vojske, ki se je imenoval Egon Mosche (njegov oče je v Sloveniji uporabljal tudi verjetno koroški priimek: Možej). V zadnjem odstavku članka nas avtor poziva, da primerjamo podatke o doslej znanih prvih slovenskih esperantistih s podatki o Egonu Možeju. Téma za manjšo raziskavo! *O.K.*

Davor Klobučar:

Egon Mosche – la unua esperantisto el Slovenio (2-a parto)

Dum pluraj monatoj mi trovadis interesajn artikolojn en slovenlingvaj gazetoj kaj en aŭstrijaj fontoj. Ne eblas ĉi tie mencii ĉiujn. Evidentiĝis, ke la edzino de Erich Mosche (Augusta Budischovsky) havis fratino Hedwig, kiu edziniĝis al Wolfgang von Karajan, frato de la mondfama dirigento Herbert von Karajan. Ankaŭ kun la familio de la dirigento mi iom kontaktis, esperinte trovi la sorton de Erich. Sed tion mi ĉesigis, post kiam la nepinoj de Vera diris, ke Erich mortis sen idoj.

La gazeto „Laibacher Zeitung“ skribas pri la festo de sankta Anna en Bled, kie kelkaj junuloj (inter kiuj Egon Mosche) konkuris naĝante en la lago kaj Egon estis la venkinto.

La gazeto „Soča“ la 10-an de oktobro 1899 skribas „Za svobodo Transvala proti Anglijo se bo bojeval tudi Slovenec Egon Mosche, znan pisatelj. Transvala vlada ga je namreĉ naprosila v to, in Mosche, ki je bil avstrijski ĉastnik, se je udal.“ (Por libero de Transvaal batalos ankaŭ la sloveno Egon Mosche, konata verkanto. La registaro de Transvaal petis lin pri tio kaj li, estinta aŭstria oficiro, konsentis.)

„Laibacher Zeitung“ la 20-an de novembro 1893 informas, ke la ges-roj Alfons kaj Theresine Mosche dankesprime pro sukcesa kuracado kontraŭ grava malsano de ilia filino Vera donacis al la loka „elizabetina“ infana hospitalo 100 guldenojn.

Sed la plej drameca estis la priskribo de la batalo ĉe sudafrika Elandslaagte fare de Egon mem. Tie li mencias pri la malvenko kaj ke li poste sur ĉevalo galopis for de la batalo kaj angloj pafis kontraŭ li, sed ili ne trafis lin.

"Kmetijske in rokodelske novice" en la jaro 1900 (la paĝo 370) anoncas: „*Naŝ rojak gosp. Egon Mosche piredi jutri v soboto zveĉer v Tonhalleu predavanja o svojih doživljajih v juĝni Afriki.*" (Nia parenco Egon

Mosche faros morgaŭ vespere (sabate) en Tonhalle (en Ljubljana) prelegojn pri siaj travivaĵoj en Suda Afriko.)

Tre ĉarma estis en „Ljubljanski zvon“ (1882) la mencio pri la patrino de Egon, kiu cetere mortis tre juna kaj nur jaron post lia naskiĝo. En la jaro 1861 en preĝejo sur la insulo de la lago de Bled dum la meso troviĝis pluraj elstaraj gesinjoroj el Ljubljana kaj inter ili certa s-ro Toman. Apud li tre bele preĝis unu knabino, Anica Grumnik-Scribe, posta (kaj en 1882 jam mortinta) edzino de la s-ro d-ro Alfons Mosche („ljubezniva Anica Grumnik-Scribejeva, poznejŝa, a zdaj ĝe pokojna soproga gospoda dr. Alfonza Moŝeta“). Foririnte el la preĝejo, ŝi forgesis sian preĝlibron, kiun poste redonis al ŝi s-ro Toman. Sed li tiam skribis sur la unuan paĝon spritajn versojn por la knabino slovenlingve:

„Deklica mala, pridna in zala, moli lepo! Gori v nebesa svoja oĉesa obraĉaj zvesto! Tak boŝ vesela, bodeŝ imela duŝo ĉisto! Na Bledu, 15. Avgusta 1861. Dr. Toman“.

Mi citis la tekston, ĉar el tio evidentas, ke la patrino de Egon estis slovena, kaj neniel germana! Sed ankaŭ la patro Alfons estis sloveno. La slovenecon de la gepatroj necesis pruvi, ĉar en multaj dokumentoj ĉio estis skribita oficiale germane, eĉ la slovenaj nomoj estis tradukitaj. Kaj Alfons, kiel jam konate, multe agis por enkonduki la slovenan lingvon en tribunalojn. Tamen, ĉu tio sufiĉus? Ankaŭ iu noblanima germano povus ja tion fari. Sed ĉi tie eniras en mian rakonton la fama kroata verkisto August Ŝenoa. Lia verko *Karanfil s pjesnikova groba* (La dianto de sur la tombo de poeto) estas relative konata en Kroatio kiel fojfoja parto de la lerneja lektiro. Sed tiu verko, kiu cetere emfazas fratecon inter la popoloj kroata kaj slovena, ŝajne en Slovenio estas preskaŭ nekonata. Ĝian esperantan tradukon fare de Stanko Rukelj bonvolu trovi en la paĝoj de Kroata Esperanto-Ligo (www.esperanto.hr).

Ŝenoa rakontas pri sia junaĝo kaj pri sia gimnazia amiko Albert. En la realo temas pri Alfons Mosche, kiu vere frekventis gimnazion en Zagreb. Ŝenoa kaj „Albert“ iras por ferioj al Slovenio, al la regiono de Albert. Ambaŭ knaboj estis tiam edukitaj por senti la germanan lingvon kaj kulturon kvazaŭ la propran. Sed slovena vilaĝa knabino, al kiu cetere ambaŭ enamiĝis, instruas ilin alimaniere kaj prezentas al ili je ilia surprizo versojn de la novaperinta slovena poeto France Preŝern. Jen kiel Ŝenoa skribis pri la nacienco de Albert!

„En lia familio parolis la homoj nur kun la servistino per la gepatra lingvo, kaj alikaze per la oficiala, por ke ne aperu akuzo pri la panslavismo. Ha, tia estis la epoko (...) Tiel ĉe ni, kroatoj. Kaj des pli ĉe Albert, la filo de burokrato! Ke li estas sloveno, vi povis ekscii en la bapto-atestilo, kaj el interparolo kun la kuiristino (...) Albert ĉiam en la dekstra poŝo portis Schiller-on kaj en la maldekstra Goethe-on...“

Sed fine de la libro la knaboj ŝanĝiĝis. Jen la vortoj de Ŝenoa: „Ŝanĝiĝis ĉio. Nur ne ŝanĝiĝis ni – mi kroato

kaj Albert sloveno. Ni ambaŭ restis fidelaj al la slaveco. Mi fariĝis versfaranto, li defendas sian popolon per prozo...“

Ke Albert vere estis Alfonz Mosche, tion atestas ankaŭ la libro *Karanfil sa pjesnikova groba: djačka priĉica = Nagelj s pesnikovega groba: dijaška zgod-bica*, dulingva eldono el 1887 de ambaŭ naciaj akademioj el Zagreb kaj Ljubljana.

Tamen la plej forta pruvo, ke Egon estis sloveno, kaj la plej granda perlo de mia esplorado estis la teksto kiun skribis Egon mem! Temas pri la teksto *Črtice s potovanja v Afriko*, kiun li mem verkis slovenlingve kaj kiu publikiĝis en pluraj partoj en la ljubljana-a gazeto *Dom in svet* en 1899 (paĝoj 61–62, 91–93, 155–159, 221–223 kaj 250–252). La kompleton serĉu en la Digitala biblioteko de Slovenio ĉe la adreso www.dlib.si/documents/clanki/dom_in_svet/pdf/305077.pdf.

Permesu al mi nur unu citaĵon ĉi tie:

„...Afriška vshodna nemška naselbina sama na sebi je rodovitna in zdrava. Kokosove palme, kavovec tu kaj dobro uspevajo; poleg tega je zemlja sedaj še kaj po ceni. En hektar velja splošno jedno „rupijo“ t. j. 84 kr. naše veljave. Bilo bi paĉ želeti, da bi naši izseljenci ne iskali novega domovja v pogubni in nezdravi Braziliji, ampak v rodoviti in zdravi vshodni Afriki...“

Longan tempon mi ne sciis, kio okazis al Egon post lia reveno el Suda Afriko. Ja lia patro baldaŭ post tio mortis, Vera edziniĝis kaj prenis la vilaon en Bled, Egon restis sen vivrimedoj kaj estis fraŭlo. Kio okazis poste? Finfine mi trovis en Interreto, en *Slovenski gospodar* de 19-a de februaro 1902, ke li elmigris al Ĉilio, por dungiĝi en la ĉilia armeo, ĉar lia oficira kaj bataalkampa sperto estis bezonata pro la baldaŭ alvenonta milito inter Ĉilio kaj Argentino. La milito tamen na okazis, kaj Egon verŝajne restis en Suda Ameriko, kiel ja atestis la nepinoj de Vera. Jen ĉiu puzlo venas al sia loko! Kaj Egon montriĝis soldato trikontinenta!

Dum lia lieŭtenanta servo en Osijek li amikis kun alia juna oficiro Alexander (Sandor) Rosenfeld, kiu sian judan familian nomon poste prokariere ŝanĝis al Roda kaj fariĝis poste verkisto konata sub la pseŭdonomo Roda Roda. En sia biografio romano „Roda Rodas Roman“ li parolas pri Egon germanlingve jene:

„Moschee... Man stelle sich den elegantesten Jungen vor mit gut geschnittenen Zügen, mit dem Temperament des Künstlers, dem Herzen eines Edelmanns, dem Leichtsinn des Singvogels, und man hat Moschee. Er war musikalisch bis in die Fingerspitzen, immer wohlgelaunt, er stammte aus sehr guter Familie, hatte tadellose Erziehung genossen - ein Kerl von Samt und Seide. Auf der Akademie war er eben durchgekommen und erhielt die Einteilung zu diesem Regiment der letzten Provinz...“

Mi traduku proksimume: „Moschee... imagu la plej elegantan junulon kun bonspektaj movoj, kun temperamento de artisto, koro de nobelulo, vivfacileco de kant-

birdo, kaj jen vi havos Moschee. Li estis muzike talentita ĝis la fingropintoj, ĉiam bonhumora, li devenis el tre bona familio, havis senriproĉan edukon – unu knabo el silko kaj veluro. Ĵus li finis la akademion kaj estis atribuita al tiu ĉi regimento de la lasta provinco...“

Eble pro sia milda kaj naiva naturo, Egon baldaŭ havis probemon, kiel atestas la romano. Oni akuzis lin pro ne-reago al la ofendo de la imperiestro, kion faris iu hungaro en iu osijeka trinkejo, kaj Egon tie ĉeestis. Laŭdire Egon ne kulpis, ĉar li ne komprenis hungare. Sed stranga estis la regimenta tribunalo kaj eble Egon estis nesufiĉe humila – kiu povus scii? Provizore lia oficira servo estis suspendita. Sed post certa tempo Egon, iom ebrieta, enmiksiĝis pro miskompreno en iun „pugnobatalon“ dum iu geedziĝfestoj, kaj pro tio li definitive restis sen la oficira titolo. Li do post unu jaro devis forlasi Osijek-on kaj plue servi en Slovakio kiel ordinara soldato kanonisto. Sed ankaŭ tie okazis ia skandalo pri kiu Roda Roda lerte evitis diri detalojn. Nun Egon devis definitive forlasi la armeon. Certe tio influis al lia foriro al Suda Afriko.

Kelkaj leteroj menciataj Egon-on, kaj eĉ du mallongaj leteroj kiujn li mem skribis germanlingve, estas cititaj en la alia libro: *Rebellakatzenthier und Artilleriehund* (Oskar Pausch, Wien). Tie ni komprenas, ke post reveno el Suda Afriko Egon dum 2 jaroj estis senmona kaj la familio ĉesis lin finance subteni. Li certan tempon loĝis ĉe Roda Roda. Li vane serĉis postenon kaj eĉ provis studi minej-teknikon („Montanistik“) en Pribram en Ĉeĥio (tiam same en Aŭstrio-Hungario). Kaj fine de 1901 aŭ tuj komence de 1902 li foriris al Suda Ameriko, skribante pri tio iaspecan adiaŭan leteron al la patrino de Roda Roda, ĉar lia amiko „Sandor“ estis tiam nerve malsana.

Mi turnis min al esperantistoj en Ĉilio kaj mem mi trastudis ĉion eblan pri Ĉilio en Interreto: telefonlibrojn, tombejojn, gazetaron, nacian bibliotekon... sed vane. Ĉiu nova paŝo en la vivo de Egon iĝis malfacila, ĉiam pli kaj pli! Dum la elmigrado li estis 30-jara. Li povis en Ĉilio edziĝi kaj hodiaŭ povus esti ie vivantaj liaj nepoj. Sed en kiu lando, kaj sub kiu familia nomo?

Post ĉirkaŭ du jaroj aperis en la Digitala biblioteko de Slovenio novaj numeroj de la samaj gazetoj. Evidente oni konstante laboras sur tiu kampo! Kaj aperis en pluraj gazetoj mallonga informo pri lia morto! Ekz. *Glas naroda* (New York, organo de slovenaj laboristoj en Ameriko) en la oktobro 1905 raportas: „En angla-germana hospitalo en Rosario de Santa Fe (Argentino) mortis en sia 33-a jaro s-ro Egon Mosche, filo de la forpasinta ljubljana-a advokato d-ro Mosche“. La samon ripetis 2–3 gazetoj en Slovenio, do certe liaj familianoj ricevis la informon.

Ne estas klare pro kio li mortis, kian profesion li havis en Argentino kaj ĉu li en tiuj 3 jaroj edziĝis kaj sukcesis produkti idojn. Mi povis ĉi tie haltigi mian

esploron, sed mi tamen petis argentiniajn esperantistoj serĉi la tombejojn en Rosario kaj ekleziajn librojn pri mortintaj romkatolikoj. Espereble iu tion faros, sed oni povus atendi longan tempon.

— Umri je v juĝni Ameriki g. Egon Mosche, sin rajnaga ljubljanska odvetnik. Pokojnik je bil svoj čas oficir, pozneje pa so je sledile hankske vojno, on katorji je približi mnogo legik in dikoviti flankor in listkov v "Slovakski Narod". Po bitki Elandalago je bil Mosche ajti in, so ga Anglijo odpravili iz juĝni Afrike. Studiral je potem meĉanistiko in ŝel kot inĝenir v juĝni Amerko, kjer ga je zdaj dohitela smrt. Pokojnik je bil izredno inteligentno in svetovno isobrenen moŝ.

Obvestilo o smrti Egona Možeja v Glasu Svobode, Ĉikago, 6. oktobra 1905 (op. ur.)

Mi tre bedaŭras, ke neniam foton de Egon mi trovis. Liaj propraj certe perdiĝis en Argentino, se li tie ne havis familianojn. Tiuj, kiujn eventuale posedis la (duon)frato Erich ankaŭ devis perdiĝi ĉar Erich ne havis idojn. Kaj tiuj de Vera verŝajne perdiĝis en Bled en 1945. Mi kontaktis eĉ la posteulojn de Roda Roda en Svisio, sed vane. Eble estas ia foto sur lia tomboŝtono, se la tombo entute konserviĝis?

Intertempe mi aŭdis, ke Rosario estas kandidato por Universala Kongreso de Esperanto en sekvaj jaroj!

El ĉio ĉi ni vidas, ke lia vivo estis mallonga, sed plena da eventoj. Li restadis en multaj landoj kaj urboj. Pri Esperanto li komencis okupiĝi en Osijek kaj ne estas klare kiom bone li lernis ĝin kaj kian rilaton li havis al nia verda lingvo. Certe li ne havis multan tempon. Sed tamen li sendis sian aprobon al Zamenhof! Aŭ, se iu alia tion faris por li, tio povas rilati nian kroatan Osijekan Kvinopon. Mi estas 90-procente certa, ke li estis sub influo de la „osijeka petalo“ Marija Pilepić, kiun mi opinias la unua esperantisto en la tuta Kroatio. Ŝi ja vivis ĝuste en la osijeka Malsupra Urbo kaj restis la sola el la „kvin petaloj“ en Osijek.

Interese, ke en la finnlanda gazeto Päivälehti (n-ro 124-B, 1902) troviĝas en la finna lingvo la mallonga amrakonto Onnen varjo (La ombro de la felico) verkita de iu Egon Mosche, tradukita el nekonata originala lingvo fare de nekonata tradukinto. Certe temas pri nia Egon, tiu nomo estis ŝajne unika en Interreto, kaj la ĉefa persono en la romano estas viro kiu de trans oceano revenas por trovi sian iam komenciĝintan amon, sed li trovas, ke la emocioj forvelkis.

Kiel ajn okazis, la nura fakto, ke li sendis (aŭ permesis sendi) sian nomon kaj adreson al Zamenhof pruvas, ke li en 1894–1895 estis esperantisto. Kaj tucterte li estis sloveno, kvankam li post la gimnazia tempo nur malofte vizitis Slovenion. Lian vivon oni povus taksu eĉ

tragika: la frua morto de la patrino, problemoj en la oficira kariero, batalo kaj kaptiteco en Afriko, aĉaj vivkondiĉoj kaj malsato per kiuj angloj turmentis lin kaj aliajn kaptitojn (kaj civilojn!) dum ilia ŝipa transporto al Eŭropo, problemoj kun „la ĉiutaga pano“ kaj fine lia propra frua morto en Argentino. Imagu nur: Ljubljana – Vieno – Osijek – Bratislava - Pretoria – Nederlando – Munkeno – Pribram – Ĉilio – Rosario en Argentina. Kaj ĉio en 33 jaroj!

Mi petas ĉi tie la redaktanton de la gazeto, ke li listigu la unuajn konatajn slovenajn esperantistojn, por ke la leganto vidu, je kiom da jaroj Egon ilin anticipis. Ŝajnas, ke temas pri ĉirkaŭ 10 jaroj.

Osijek, Kroatio, 1-a majo 2012

Ŝlosiloj

Tiu eta broŝureto en grandeco A6 (11x8 cm) aperis ĝis la jaro 1953 en 39 lingvoj. Ĝi havas 41 paĝojn kaj enhavas prezenton de esperanto, bazajn elementojn, ekzercojn, vortaron kun cca 900 vortoj, organizon de

UEA kaj landaj asocioj. Ĉi tie prezentitaj broŝuretoj aperis ĝis la jaro 1933, kiam UEA havis sidejon en Ĝenevo kaj en Ljubljana estis sidejo de Jugoslavia esperanto libro-centro. Pli multe vi povas legi en »Esperanto en perspektivo« de Ivo Lapenna, paĝo 67.

Krom la slovena versio mi elektis - honore al tri esperantistaj familianoj vivantaj en Slovenio: hungarino Marija Črnoga en Podboč, norvego Kristjan Moe en Ljubljana kaj hispanino Ana Ferrer en Ljubljana - la hungaran kaj norvegan kaj, ne havanta la hispanan, la plej proksiman portugalan version. *J.Z.*

Razprave

O uspešnosti esperantskega gibanja na osnovi teorije razširjanja novosti

Ameriški profesor Dennis Keefe, ki je bil imenovan za esperantista leta 2011, je objavil v reviji *La ondo de Esperanto* (Kaliningrad, Rusija) v aprilski in majski številki 2012 za esperantsko gibanje zelo zanimiv članek. Besedilo je iz esperanta prevedel spoštovani kolega Karlo Kovač iz Maribora. Tokrat objavljamo prvi od dveh delov študije.

Dennis Keefe:

Teorija razširjanja novosti, aplicirana na esperanto

Skozi desetletja, lahko rečemo od leta 1887, so esperantisti trdno verjeli, da je njihov jezik novo sredstvo, polno vreden za vlogo mednarodnega pomožnega jezika. Esperanto je nevtralen, relativno lahko učljiv in v nekem smislu logičen. S temi tremi lastnostmi je, za esperantiste, jasno presegal francoski jezik 19. stoletja in angleškega 21. stoletja. Vendar kljub tem jasnim prednostim, je malo ljudi prej in sedaj, ki sprejemajo Esperanto kot mednarodni jezik.

Mnogi esperantisti kot mnogi drugi ljudje verjamejo, da bo, če je nova ideja ali nov produkt boljši od konkurenčnih idej ali izdelkov, ta naravno po določenem času sprejemljiv ali kupljiv od ljudi. Mnogo osnov iz moderne strokovne ekonomije je bilo na principu racionalnosti. Racionalen človek sprejema idejo, če je ta naprednejša od druge ideje ali izdelka, ki je morda dražji, ali ne deluje tako hitro, ali nima tolikšne življenjske dobe itd. Toda obstaja dolg seznam izdelkov, ki so očitno boljši od alternativnih, toda kateri vendarle niso hitro sprejeti za človeštvo. Esperanto spada na ta seznam.

Poglejmo nekaj primerov boljših idej, ki vendarle niso bile zelo uspešne. Steve Jobs in *Apple* so imeli boljšo programsko opremo za tablične računalnike v 1980-ih letih, vendar je *Microsoft* ujel toliko kupcev in naročnikov, da je skoraj monopoliziral celoten trg. *Sony* je uspel dati na trg boljši video *Betamax*, vendar je zmagal *Mitsubishi* z ne tako dobrim VHS-sistemom. Poglejte tipkovnico vašega računalnika in če koristite QWERTZ - tipkovnico, kot ljudje v ZDA in na Kitajskem, uporabljate sistem, ki je zaostal v odnosu na

hitrost in logiko tipkovnice, ki jo je iznašel Dvořak pred 80 leti v 1932.

Celo dobre ideje (ali so dobre, je odvisno od dojetja in vidika ciljne skupine) pogosto potrebujejo veliko let, preden so sprejete. V ZDA, metrski merilni sistem z jasno prednostjo tudi komaj dobiva možnost javne uporabe. Ljudje se neradi hitro spreminjajo. Ljudje so skeptični. Ljudje običajno nočejo biti med prvimi, ki osvojijo nove ideje in nove produkte. Raziskovalci ugotavljajo, da celo v ZDA, ki imajo tradicijo sprejemanja novih idej in artiklov, je morda le eden od 40 ljudi, ki bo rade volje prvi od svoje socialne sredine poskusil ali kupil nekaj novega.

Ko rečemo nekaj novega, ne govorimo o nečem le malo novem, ampak o zaresni, novi iznajdbi. Ne mislite na nov okus v pijači ali na novo izboljšavo v svojem telefonu. Mislite na nove tablične računalnike, prve kontaktne leče, prvi telefon, prvi električni brivnik, prvi reciklažni sistem, prve varnostne cone za avtomobile itd. Te ideje so dovolj nepričakovane, nove, da jih lahko klasificiramo kot novitete. In v tej kategoriji novitet so vsi sistemi in ideje, katere so nove in še ne pogosto uporabljane v neki skupnosti. Za človeštvo se tudi Esperanto razvršča kot noviteta.

Esperanto je nova ideja, celo če je bila izmišljena pred 125 leti. Ni v celoti nova za vso družbo, je pa nova za do 99 odstotkov vseh občanov in prav zaradi te novosti, bo Esperanto, če bo sprejet, najbrž šel po sprejemni poti novitet po teoriji in modelu Rogersa – teoriji, ki jo avtor navaja spodaj. Esperanto se upira običajnim potem za sprejem novih idej. Zato je vreden trud za študij načina, po katerem se nova sredstva, produkti in ideje običajno skozi leta, desetletja in celo stoletja, vpeljejo v družbo.

Everet Rogers in njegova knjiga

V tradicionalnih strokah na univerzah ne najdemo modelov ali poglobljenih znanj o tem modelu sprejemanja. Ekonomija poudarja človeško racionalnost, toda sprejemanje novosti ni tako racionalno. Fenomena tudi ne pojasnjujejo tradicionalne univerzitetne stroke psihologija, sociologija, politika, trgovina, komuniciranje in druge, čeprav se te obrobno zanimajo za temo. Jasen opis in razumevanje sprejetja novih produktov in idej se nahaja v raziskavi, ki se imenuje v angleškem jeziku *Diffusion of Innovations Research* in jo v tem članku avtor imenuje raziskava o razširjanju in sprejemanju novosti (kot je zgoraj omenjeno, novosti so lahko novi pripomočki, izdelki ali ideje).

Eden od glavnih raziskovalcev na to temo je Everett Rogers z *Univerze države Ohio* (ZDA). Pred 50 leti le napisal svojo klasično knjigo *Razširjanje novosti* (*Diffusion of Innovations*). Avtor tega članka zelo priporoča to knjigo vsem esperantistom, ki hočejo bolje razumeti razširjanje Esperanta iz strateškega, ne lingvističnega, vidika. V preostalem delu članka se avtor trudi

uporabiti Rogersove ideje iz njegove knjige. Velja si zapomniti, da ideje, katere je zbral Rogers, izvirajo iz skoraj 1000 doktorskih disertacij in tisočev strokovnih člankov iz več študijskih smeri: sociologija, psihologija, trgovina, komuniciranje, ekonomija, geografija, politika in agrokultura. Teorija je jasno opisana, pogosto raziskana in uspešno preizkušena na mnogih področjih. Vendar do sedaj njena načela esperantistom niso dovolj dobro poznana.

Prvi pojem Rogersove teorije se nanaša na kategorije prevzemnikov. Osnovna ugotovitev raziskovalcev je, da je pet osnovnih skupin, ki prevzemajo ali zavračajo novosti in te skupine se med seboj razlikujejo. Razen tega je novost sprejeta zaporedno, najprej od prve, to je skupine I; potem skupine II, potem skupine III, potem skupine IV in končno skupine V. To pomeni, skupina II sprejme, prevzame novo idejo šele po prevzemu te ideje s strani ljudi skupine I. Iz tega zaporedja prevzemanja se da logično sklepati, da se podjetja ali organizacije, ki hočejo novo idejo razširiti, trudijo zaman, če poskušajo prepričati skupine izven tega zaporedja. Če Esperanto troši denar za prepričati ljudi iz ciljne skupine II, medtem ko še skupina I ne ceni ideje, pomeni to da, po teoriji, denar ni optimalno investiran.

Sklepajmo: esperantisti bomo pridobili, če bomo razumeli te skupine. Kakšne so? Kako velike so? Kakšni so ljudje, ki sestavljajo teh pet skupin?

Pet skupin

Rogers in drugi raziskovalci imenujejo skupine: inovatorji (innovators), zgodnji prevzemniki (early adopters), zgodnja večina (early majority), pozna večina (late majority) in preostali (laggards). Imenovali jih bomo enostavno skupina I, skupina II, skupina III, skupina IV in skupina V. Te skupine niso enako velike. Skupina I je majhna – le 2,5 % izmed ciljnega prebivalstva, skupina II – 13,5 %, skupina III – 34 %, skupina IV – 34 % in skupina V – 16 %.

Člani vsake skupine se lahko opišejo po psiholoških, socioloških in ekonomskih kriterijih. Skupina I nas najbolj zanima, ker v primeru, če pripadniki te skupine ne sprejmejo Esperanta, ga člani naslednjih skupin sploh ne bodo sprejeli, ker enostavno skupina II pričakuje, da drugi ljudje najprej uporabijo novo idejo. Pomnite tudi, da je ta prva skupina procentualno majhna: pripada ji le 2,5 % celotnega prebivalstva ali 1 od 40 ljudi. Ta majhnost bo vplivala na celotno strategijo.

Kakšni so ljudje ključne skupine I? Prvič, psihološko se razlikujejo od drugih ljudi, oni so bolj vedoželjni, bolj izobraženi, pogosto imajo več denarja (kar jim omogoča kupiti nove izdelke, na primer). Oni naravno cenijo nove ideje in radi eksperimentirajo. Sociološko, oni niso zelo lagodni v svojih lokalnih okoljih, oni se radi družijo drugje. Oni berejo o ljudeh in idejah zunaj svoje lastne, lokalne kulture. Oni raje tvegajo od tipi-

nih članov njihove lokalne skupnosti. Oni pogosto niso polno sprejeti v svojih lokalnih kulturah in pogosto jih štejejo za nekoliko čudne, čudaške. Večina (skupine II, III, IV, V, torej 97,5 % prebivalcev) jih ne sprejema kot polnovredne člane svojih lokalnih kultur.

Torej člani skupine II ne bodo sprejeli Esperanta, če ne bodo prej videli uspešnega sprejetja s strani skupine I. Kakšna je skupina II? Medtem, ko je skupina I izločena iz lokalne kulture, lokalne skupnosti, je skupina II povsem vključena v socialni in komunikativni sistem lokalne kulture. Oni so spoštovani in upoštevani v svojih sredinah. Zelo drugače od tistih iz skupine I, katerih drugi ljudje običajno ne upoštevajo ali jim sledijo, pripadniki skupine II znajo spretno izkoristiti sporočilne sisteme za osebno ali množično komuniciranje, za sprejetje svojih idej. Člani skupine II, podobno tem iz skupine I, so tudi dobro izobraženi, dovolj premožni in cenijo nove ideje. Toda oni so mnogo bolj praktični in so sposobni jasno predvideti neposredno uporabnost neke nove ideje. Po Rogersu ta skupina s 13,5 % ciljnega prebivalstva za več kot petkratno presega skupino I.

Skupina III se v osnovi razlikuje od skupine I in II. Medtem, ko bi se ljudje iz prvih dveh skupin zanimali za Esperanto kot o ideji, kot o cilju samem, celo kot o sveti stvari, bi ga ljudje iz skupine III morda izžvižgali. Skupina III so praktični ljudje. Ne iščejo dobre filozofije; iščejo prave praktične aplikacije. Nočejo govoriti o ideji; hočejo imeti rezultate: prihranek denarja, rast prihodkov, hitrejšo produkcijo, bolj nevtralne in pravične medsebojne odnose med narodi, manj problemov v splošnem, zadovoljne uslužbenke, zadovoljne delničarje, uspešne študente, psihološko zdravje za starostnike. Vsi imajo svoj cilj, ali komercialni ali idealistični, vendar konkretni cilj, kateri se nanaša na uporabo in koriščenje ideje, toda kateri se ne dotika samo ideje. Ta skupina ima drug velik interes: želijo imeti celovite rešitve, rešitve brez tveganja in dobičkonosne rezultate. Želijo videti, da nova ideja zares deluje, da ima že celotno infrastrukturo za uspešnost in brez negotovosti, da bi po uporabi ideje ta morda postala neuporabna.

Ljudje iz skupine III so tudi pomembni, ker pogosto odločajo za univerze, za šole, za upravne zadeve, za podjetja. Odločajo, vodijo, izvršujejo. Imajo moč, denar in odgovornost odločanja za svoje organizacije. Ne želijo eksperimentirati; želijo videti rezultate predhodnih eksperimentov. Oni neradi kažejo novo pot. Raje čakajo. Čakajo tako dolgo, da vidijo dokaze, mnogo dokazov, da je ideja dobra, da deluje in predvsem, da se uspešno uporablja. Skupina III je zelo velika, okoli 34 % skupnosti in razumljivo, velik del med njimi niso odločujoči, ampak individuumi, ki odgovarjajo le sami sebi ali svojim družinam, vendar ti individuumi imajo enake psihološke in socialne karakteristike kot odločujoči – oni raje čakajo, da bo novi rezultat ali ideja dodelana in pripravljena brez tveganja za nabavo in

uporabo. Oni ne bodo sprejeli Esperanta, če ta jezik ne bo pripravljen za uporabo. Pripravljen za vsako uporabo: potovanje v Pariz, diplomirati na univerzi in biti zaposlen s to diplomom, gledati vse video igre v Esperantu itd, itd.

Avtor meni, da bi bilo zelo dobro za esperantska gibanja, če bi mi več pričakovali od teh lastnosti skupin I, II in III. Prepogosto se poskušamo izogniti ljudem, ki pripadajo bolj pragmatičnim skupinam, še posebej skupini III. Po Rogersovi teoriji nas ti ljudje sploh ne bodo upoštevali, ker govorimo o dobrih idejah, lepih idejah, ki pa vendar ne morejo biti praktično izvedene zdaj, s sedanjimi rezultati. Ljudje iz skupine III ne bodo odločali, da bi ugodili nam, celo če bi verjeli, da imamo najboljšo idejo na svetu. Oni ne odločajo po kriterijih dobre ali slabe ideje; oni izbirajo poti po njihovih praktičnih, zagotovljenih aspektih.

Če nas skupina III ne upošteva in sprejema, lahko v celoti pozabimo na skupini IV in V, ki predstavljata drugo polovico ciljnega prebivalstva. Oni sledijo, le sledijo. Skupina V sledi skupino IV, katera sledi skupino III, ki sledi skupino II, katera bo začela šele potem, ko bodo videli dovolj uporabnikov v skupini I. Povrh vsega bodo pripadniki skupine V sprejeli Esperanto le, če bodo v to primorani, na primer, ko ne bodo več imeli druge izbire, ko na primer nihče več ne bo govoril angleško na letališču v Parizu ali Pekingu.

(se nadaljuje)

Komentiramo

Stališča in komentarji za javno razpravo

Ostoj Kristan:

Razmišljanje o obetih za prihodnost esperantskega gibanja v Sloveniji

Uvod

Namen tega spisa naj bi bil viden iz podnaslova, ki bi lahko bil: esej (ali poskus po izvirnem pomenu besede), koserija (ali kramljanje, morda celo kozlarija po slovenski podobni besedi) ali pa osnutek za javno razpravo, pač glede na njegovo literarno, zabavno ali strokovno poslanstvo. Ker sta esej in koserija ponavadi končna izdelka, tu pa pričakujem komentarje in predloge za oblikovanje končne inačice tega razmišljanja, naj ostane kot vrsta dokumenta oznaka *osnutek za javno razpravo*.

Vsebina razmišljanja je organiziranost esperantskega gibanja v Sloveniji, razčlenitev pogojev za esperantsko gibanje, uspešnost organiziranosti in predlogi za nadaljnje ravnanje. Razmišljanje naj bi ne bilo samo moje, izzvalo naj bi bralce h komentarjem in pobudam, rodilo naj bi formalizirane programske usmeritve esperantskih

organizacij in na koncu udejanjanje preko programov dela.

Malo o analitičnih orodjih in zgodovini gibanja

Za pripravo smernic za prihodnost je najprej treba razčleniti preteklost in sedanost ter si ustvariti orodja za merjenje in vrednotenje ugotovitev. Ta pristop v načelu ni drugačen, kot velja za ostale družbene sisteme in pojave.

Več kot sto let pojavljanja esperanta na območju sedanje Slovenije lahko razdelimo na nekaj razdobj in jih ocenimo po sodilih uspešnosti kot so številčnost, literarna produkcija, odmevnost v družbi in v svetu itn. V različnih razdobjih so bili pogoji za esperantsko delovanje in gibanje zelo različni.

Razdobja se lahko pokrivajo s politično ureditvijo, torej časom avstro-ogrske monarhije, kraljevine Jugoslavije, nove Jugoslavije in samostojne Slovenije. Delitev razdobj po delovanju vidnih esperantistov bi bila možna, vendar vsebinsko slabša, saj so delovali skupaj z mnogimi manj opaznimi, a vseeno zelo zaslužnimi somišljeniki. Politični okvir v raznih državah na našem ozemlju pa je bistveno vplival na status pogovornega jezika slovenščine, uradnega jezika države (na primer nemščine ali srbsčine) in esperanta.

Relevantnih pogojev za delovanje in uspešnost esperantskega gibanja je še več, med njimi so važnejši standard in razvitost družbe, tehnologija medijev komuniciranja, odprtost v svet in podobni. Te vrste pogoji so se spreminjali tudi ne glede na politične razmere s časom in sicer tako, da je tehnološki razvoj močno povečeval dostopnost medijev vseh vrst, giblivosť ljudi ter hitrost komuniciranja. Vendar pa učinki na esperantizem niso bili samo pozitivni, celo nasprotno, tako da bi bilo možno oceniti, da so temeljni pogoji za uspešnost esperantskega gibanja neki drugi. Kateri? Ali je ves čas najvažnejši boj proti jezikovnemu imperializmu?

Kaj je bilo temeljno za relativno hitro in vidno pojavljanje esperantizma pri nas v času avstro-ogrske monarhije? Verjetno so najbolj zaslužni izobraženi posamezniki ter želja po praktičnem jeziku za mednarodno komuniciranje, ki ne bi bil nemščina. Podobno bi morda lahko rekli tudi za razdobje kraljevine Jugoslavije, ko je sicer nevarnost nemščine izginila, esperanto pa je brez priklanjanja jezikom velesil odpiral vrata v svet. Nova Jugoslavija je prinesla precejšen razcvet esperantizma, tokrat ne toliko v obrambi materne jezika, pač pa v možnosti komuniciranja preko železnih zaves, gospodarskih embargov, hladnih vojn in političnih fobij. Vendar pa je bil tudi čas po 2. svetovni vojni prežet z jezikovnim imperializmom, le da smo se tega pri nas takrat v želji po stikih in vplivih z Zahoda manj zavedali. Organiziranost esperantskega gibanja je v Jugoslaviji dosegla vrhunec tako zaradi materialnih možnosti kot zaradi pripravljenosti ljudi za

sodelovanje v društvih ter podobnih oblikah organiziranosti.

Sedanje razmere

Zadnjih dvajset let v samostojni Sloveniji doživlja esperantizem eno najbolj kriznih obdobji pri nas. Za to po mojem mnenju ni kriv materialni položaj, čeprav je finančna podpora iz javnih sredstev ali od sponzorjev težje dostopna. Tehnični pogoji za delovanje esperantistov so boljši kot kadar koli v zgodovini, vendar ne pripomorejo k motivaciji mladih ljudi za učenje esperanta in zavzemanje za cilje esperantskega gibanja. K apatiji, osipanju in staranju populacije esperantistov so sicer prispevali tudi čisto osebni dejavniki konkretnih ljudi v slovenskem esperantskem gibanju, vendar ni nujno, da bi to škodovalo gibanju tudi v prihodnosti.

Vzroki za stagnacijo ali upadanje v esperantskem gibanju so svetovni, niso posebnost našega okolja. Prodor angleščine s pomočjo zabavnoglasbene produkcije, filmov, televizije, telefonije in računalništva je zmanjšal prostor komuniciranja ne le za majhne jezike, temveč tudi za največje, kot so francoščina ali španščina in nemščina. Uničujoč vpliv ni le med mlajšimi potrošniki zabavnih vsebin, čuti se tudi v znanosti in poslovnem svetu. Primer tega je objavljane strokovnih člankov, ki skoraj ne morejo uspeti, če niso napisani v angleščini, posledica pa sta zaostajanje domačega izrazoslovja in podcenjenost domačih strokovnih revij.

Na tem mestu ne bom ponavljal množice argumentov v korist uporabe esperanta v primerjavi z drugimi jeziki, ki imajo možnost in interes prevzeti vlogo svetovnega komunikacijskega sredstva. Vendar je treba opozoriti na doslej še nikoli tako pomembno vlogo preciznega in praktičnega mednarodnega jezika zaradi globalizacije zlasti na področju prava (na primer mednarodni standardi in zakonodaja EU) in računalniških komunikacij. Računalništvo je na primer idealno področje za uporabo esperanta, vendar je bila doslej načrtno izključena. Ta priložnost je sicer zamujena, a je še vedno tehnično in ekonomsko na razpolago, če bodo odstranjene interesne ovire. Zelo podobno velja tudi za komuniciranje v znanosti. Uporaba esperanta v mednarodnem pravu pa je velika priložnost, ki je še odprta pred svetom, Najprej se bo na križišču nacionalnih interesov in potrebe po mednarodnem jeziku verjetno znašla EU in tu je morda zadnja velika priložnost za uveljavitev esperanta v njegovi temeljni vlogi, v poslanstvu, za katerega je bil ustvarjen. Jasno je, da bo v takem primeru interes za učenje in obvladovanje ter gojenje esperanta stvaren in nenadomestljiv.

Trenutno razmišljanje in kako naprej

V organih ZES smo razmišljanja in dejavnosti usmerili v sanacijo zatečenega stanja in vzdrževanje esperantskega gibanja do nastopa »boljših časov«. Kaj so boljši časi, ta trenutek ne znam povedati, morda

preobrat v miselnosti mladih, morda uvajanje esperanta v osnovne šole kot drugega ali tretjega jezika in podobno.

Dolgoročni in letni programi ZES morajo zatorej vsebovati naslednje sklope:

- organiziranost esperantistov v Sloveniji,
- dejavnosti pri UEA, EEU in pri drugih nacionalnih organizacijah,
- poučevanje, učenje,
- produkcija (prevodi, izvirniki, glasilo, spletišče, e-okrožnice itn.),
- družabnost.

Vrstni red zgornjih točk ne pomeni prioritete, obseg dejavnosti pa se prilagaja potrebam, zmožnostim in sredstvom.

Glede organiziranosti je bilo že nekaj realizirano v zadnjih letih. Predvsem je bilo oživljeno ETD Ljubljana in prenovljen je bil statut ZES. Predlogi za združitev ZES in ETD v eno organizacijo so imeli močan argument v pomanjkanju aktivnih članov za vodenje dveh društev v Ljubljani. Vendar je bila sprejeta odločitev, kot jo kaže novi statut ZES, da opravlja ZES povezovalno funkcijo (vključno z zastopanjem navzven in vzdrževanjem servisa z glasilom, spletiščem, knjižnico, arhivom itn.) in razvija območne organizacije, ki po predstavnikih delujejo tudi v ZES, same pa se posvečajo sklopom poučevanja in učenja, produkcije in družabnosti. Zato bomo obstoječe območne esperantske organizacije ponovno povabili, da se vključijo v to shemo organiziranosti, spodbujali in pomagali pa bomo pri nastanku novih območnih organizacij (društva, sekcije, klube, krožke itn. za Posavje, Koroško, Obalo, Ptuj...). ZES pa bo še naprej mesto za neposredno vključevanje posameznih somišljenikov in prijateljev iz vse Slovenije in iz tujine.

ZES vzdržuje ves čas članstvo v UEA, čeprav v minimalistični obliki, to je s plačevanjem članarine in posredovanjem določenih storitev, predvsem pri nabavi literature. Za udeležbo v organih in na prireditvah svetovne organizacije večinoma ni bilo dosti zanimanja, sponzorjev in časa. Sodelovanje z UEA verjetno tudi v prihodnje ne bo bistveno bolj intenzivno. Odločiti pa se bo treba glede včlanitve ZES v EEU in sodelovanja z njenimi organi. Članstvo pač pomeni stroške in določene obveznosti, vendar menim, da je vloga EEU za razvoj in preboj esperantskega gibanja v EU izredno pomembna. Uveljavitev esperanta kot uradnega mednarodnega jezika v EU je »jackpot«-cilj, za katerega je vredno investirati nekaj naših sredstev in truda.

Morda ne bi bilo odveč spregovoriti še o notranji urejenosti območnih organizacij. Vse so v današnjih razmerah maloštevilne, zato je organiziranost v skladu z zakonom o društvih velik administrativni napor in strošek. Predpisi zahtevajo veliko funkcij v društvu, zmanjka pa oseb za prave dejavnosti, to je poučevanje

in učenje, produkcijo in družabnost. O ustanavljanju komisij in odborov lahko le sanjamo. Ne da se izogniti temu, da vsak član opravlja več funkcij, večino od njih le formalno. Organizacijski napor se da zmanjšati s preprostejšo obliko organiziranja in sicer kot sekcija, odsek, klub, krožek v okviru katere druge obstoječe organizacije. To pomeni manjšo samostojnost, prednost pa je v pomoči ostalih delov matične organizacije (prostori, računovodstvo, administracija, financiranje iz ustaljenih javnih ali zasebnih virov itn.).

Duša organizacije je običajno predsednik, na katerega se zvrne poleg časti in odgovornosti tudi veliko operativnega dela. Posledica pa je, da kmalu »pregori«. Zato je po mojem nujno v organizacijah najti sekretarja ali sekretarko, ki po pooblastilu predsednika in organov organizacije skrbi za administrativno delo, obveščanje, koordinacijo, pripravo gradiv, spremljanje izvajanja programa itn. Taka oseba je direktor organizacije, ki ni nujno strokovnjak za esperanto, mora pa imeti poglobljeno znanje vodenja in upravljanja.

Poziv za dopolnitve

To gradivo je torzo, ki ga je treba še dopolniti. Nisem obravnaval strokovnih vprašanj poučevanja in učenja ter produkcije, ki bi rabila drug, ločen dokument. Ta dokument naj bi bil osnutek platforme o vprašanih organiziranosti in upravljanja v esperantskem gibanju v Sloveniji, ki ga bomo predvidoma ponudili v razpravo z gradivom za letni zbor ZES v marcu 2013. Odprt je za komentarje, pobude in druge predloge vseh članov, somišljenikov in prijateljev esperanta v Sloveniji, ki ga želijo izboljšati. Komentarji so zaželeni na e-poštni naslov info@esperanto.si ali meni osebno v vseh možnih oblikah najkasneje do 28. februarja 2013.

Ljubljana, 5. decembra 2012

Obvestila in
pozivi

Za somišljenike ter člane ZES in
ETD Ljubljana

Letna zbor ETD in ZES

Občni zbor ETD Ljubljana bo v soboto 16. marca 2013 ob 9.00 uri v dvorani na Štefanovi 11. Skupščina ZES bo istega dne na istem mestu ob 10.30 uri. Podroben program in gradivo boste prejeli po elektronski oziroma klasični pošti. Prosimo, da si rezervirate čas in se zanesljivo udeležite zboru oziroma skupščine. Obvestite tudi druge člane in prijatelje.

Nagradni razpis

Nagradni razpis iskanja napak v slovenskih besedilih na spletišču *lernu!* je še vedno odprt. Nagrada še ni podeljena! Ponovno si oglejte razpis v prejšnji številki našega glasila in si privoščite urico ali dve spletni zabave. Tako boste združili prijetno s koristnim. Namig: slovenska besedila so pretežno v lekcijah osnovne stopnje. Seznam najdenih napak je treba čim prej poslati po elektronski pošti na naslov uredništva info@esperanto.si.

Članarine ZES in ETD

Članarina ZES znaša letno 12 € za zaposlene, 6 € za študente, upokoјence in brezposelne ter 0 € za mlade do 18. leta. Članarino za leto 2013 ter morebitne zaostale članarine ter prostovoljne prispevke lahko plačate na srečanjih in sestankih ali na poslovni račun ZES pri NLB št. SI56-0201-5001-2704-490 z obrazcem UPN. Kot kodo namena vpišete »otr« in namen plačila: »priimek, članarina in ustrezno leto oz. obdobje«. Pri referenci vpišete kodo »99«, ostalo pa pustite prazno.

Članarina ETD Ljubljana znaša letno 6 € za zaposlene, 3 € pa za brezposelne, upokoјence in študente. Za mlajše od 18 let je članstvo brezplačno. Članarino za leto 2013 ter morebitne zaostale članarine ter prostovoljne prispevke lahko plačate na srečanjih in sestankih ali na poslovni račun ETD pri Delavski hranilnici d.d. Ljubljana št. SI56-6100-0000-1703-764 z obrazcem UPN. Kot kodo namena vpišete »otr« in namen plačila: »priimek, članarina in ustrezno leto oz. obdobje«. Pri referenci vpišete kodo »99«, ostalo pa pustite prazno. *O.K.*

Kaj pripravljamo za naslednjo številko?

Pripravljen je že en večji strokovni prispevek - drugi del prevoda študije o teoriji razširjanja esperanta. Obogatili bomo tudi informacijo o večjezični izdaji knjižic *Ključki*. Sicer pa bosta osrednja tema letna skupščina ZES in občni zbor ETD Ljubljana s poročili, programi in zapisniki o sklepih. V rubriki *Komentiramo* bo verjetno nekaj prispevkov v zvezi z motivacijo in organiziranjem esperantskega gibanja v Sloveniji.

Vabimo k pošiljanju daljših ali krajših prispevkov, fotografij in drugega gradiva, ki ga bomo skušali vgraditi v Informacije / Informoj ali na spletišče ZES. Ali bi želeli članek z navodili za uporabo spletišča ZES in foruma na njem? Pišite nam! *O.K.*

INFORMACIJE / INFORMOJ izdaja / eldonas Zdrúženje za esperanto Slovenije / Slovenia Esperanto-Ligo, Štefanova 9, SI-1001 Ljubljana, Slovenija / Slovenio. <http://www.esperanto.si>. Matična št. / kodnumero 5058384. ID za DDV / n-ro por AVI: 93737777. Poslovni račun / bankkonto: IBAN SI56 0201 5001 2704 490 pri / ĉe Nova Ljubljanska banka d.d.. (Swift-kodo: LJBASIX). Uredil / redaktis mag. Ostoj Kristan.